

ISSN 2992-9229

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

Samarqand - 2023

ISSN 2992-9229

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Xalqaro ilmiy jurnal SamDU Kengashining majlisida muhokama qilinib, nashrga
tavsiya etilgan (2023-yil 25-aprel, 11-sonli qarori)

<https://turkologiya.samdu.uz>

SAMARQAND – 2023

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR”

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ

ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:	Bosh muharrir o‘rinbosari:
Juliboy ELTAZAROV <i>f.f.d., professor (O‘zbekiston)</i>	Roxila RUZMANOVA <i>f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)</i>
TAHRIRIYAT KENGASHI:	
<p>Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston);</p> <p>Hakim XUSHVAQTOV – f.m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);</p> <p>Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);</p> <p>Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Shavkat HASANOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Erkin MUSURMONOV – f.f.d., dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., dotsent (O‘zbekiston);</p>	<p>Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Nasimxon RAHMONOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Hamidulla DADABOYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Ma‘rufjon YO‘LDOSHEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Jabbor ESHONQUL – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Mardon BOLTAYEV – dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Abdusalom ARVASH – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH);</p> <p>Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon).</p> <p>Mas‘ul muharrir: PhD Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston)</p> <p>Texnik xodim: Rahmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston)</p>

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR”

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Рохила РУЗМАНОВА
к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор,
ректор Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.м.н., профессор,
проректор по научной работе и инновациям
Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор,
проректор по международному
сотрудничеству Самаркандского
государственного университета имени
Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шавкат ХАСАНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Эркин МУСУРМОНОВ – д.ф.н., доцент
(Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент
(Узбекистан);

Афгондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Насимхан РАХМОНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Хамидулла ДАДАБОЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Маруфжан ЙУЛДОШЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Джаббар ЭШАНКУЛ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мардон БОЛТАЕВ – доцент (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдусалам АРВАШ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);

Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор
(США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор
(Азербайджан).

Ответственный редактор: **PhD Зокир
БАЙНАЗАРОВ (Узбекистан)**

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ
(Узбекистан)**

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR”

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ

ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:

Juliboy ELTAZAROV

Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor:

Rokhila RUZMANOVA

*Candi. of philol. scien., Associate Professor
(Uzbekistan)*

EDITORIAL TEAM:

Rustam KHALMURADOV – Doc. of technic. scien., Professor, Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Hakim KHUSHVAKTOV – Doc. of physic. and mathematic. scien., Professor, Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Akmal AKHATOV – Doc. of technic. scien., Professor, Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Muslihiddin MUKHIDDINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Ibodulla MIRZAEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Shukhrat SIROJIDDINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Suyun KARIMOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Murodkasim ABDIEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Shavkat KHASANOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Erkin MUSURMONOV – Doc. of philol. scien., Associate Professor (Uzbekistan);

Azamat PARDAEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Musa YULDASHEV – Candi. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Dilfuza DZHURAKULOVA – Candi. of hist. scien., Associate Professor (Uzbekistan);

Aftondil ERKINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Nasimkhan RAKHMONOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Kasimjon SODIKOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Khamidulla DADABOEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Marufzhan YULDOSHEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Jabbar ESHANKUL – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Muhabbat KURBANOVA – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Mardon BOLTAEV – Associate Professor (Uzbekistan);

Ali AKAR – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Abdusalam ARVASH – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Funda TOPRAK – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Musa Shamil YUKSEL – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Temur KOJA OGLU – Doc. of philol. scien., Professor (USA);

Hayrunnisa ALAN – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Varis CHAKAN – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Almaz ULVI – Doc. of philol. scien., Professor (Azerbaijan).

Managing editor: **PhD Zokir BAYNAZAROV** (Uzbekistan)

Technical staff: **Rakhmatulla SHOKIROV** (Uzbekistan)

“TURKOLOGİK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMİY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ

ИССЛЕДОВАНИЯ”

Baş Editör:

Baş Editör Yardımcısı:

Juliboy ELTAZAROV

Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan)

Rohila RUZMANOVA

Filoloji bilimleri adayı, Doç. Dr. (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:

Rustam HALMURADOV – Teknik bilimler doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkand Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);

Hakim HUŞVAKTOV – Fizik ve matematik bilimleri doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkand Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Akmal AHATOV – Teknik bilimler doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkand Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Muslihiddin MUHİDDİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

İbodulla MİRZAYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Şuhrat SİROJİDDİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Suyun KARİMOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Murodkasım ABDİYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Şavkat HASANOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Erkin MUSURMONOV – Filoloji bilimleri doktoru, Doç. Dr. (Özbekistan);

Azamat PARDAYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Musa YULDAŞEV – Filoloji bilimleri adayı, Prof. Dr. (Özbekistan);

Dilfuza JURAKULOVA – Tarih bilimleri adayı, Doç. Dr. (Özbekistan);

Aftondil ERKİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Nasimhan RAHMONOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Kasimjon SODİKOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Hamidulla DADABOYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Marufjan YULDOŞEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Jabbar EŞANKUL – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Muhabbat KURBANOVA – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Mardon BOLTAYEV – Doç. Dr. (Özbekistan);

Ali AKAR – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Abdusalam ARVAŞ – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Funda TOPRAK – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Musa Şamil YÜKSEL – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Temur KOCAOĞLU – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (ABD);

Hayrunnisa ALAN – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Varis ÇAKAN – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Almaz ÜLVİ – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Azerbaycan).

Sorumlu Editör: **PhD Zokir BAYNAZAROV** (Özbekistan)

Teknik Personel: **Rahmatulla ŞOKİROV** (Özbekistan)

TILSHUNOSLIK

1. **Қосимжон СОДИҚОВ**
ЭСКИ ЛУҒАТЛАРДАГИ ФОНЕТИК ИЗОҲЛАР ВА АЛИШЕР НАВОИЙ АСАРЛАРИДА ҚЎЛЛАНГАН СЎЗЛАРНИ ТЎҒРИ ЎҚИШ МАСАЛАСИ..... 13
2. **Mirvari İSMAYILOVA**
QLOBALLAŞAN DÜNYADA ORTAQ TÜRK DİLİNİN AKTUAL PROBLEMLƏRİ..... 25
3. **Ertuğrul YAMAN**
TÜRKÇE KÖKENLİ YAZI DİLLERİNİN ORTAKLAŞMASI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER..... 31
4. **Myca ЮЛДАШЕВ**
ИЗ ИСТОРИИ ИЗУЧЕНИЯ ПОЛИПРЕДИКАТИВНЫХ СТРУКТУР В ТЮРКСКИХ ЯЗЫКАХ..... 38
5. **Faxriddin YAKUBOV**
“DISKURS” YOKI MATN TUSHUNCHASI HAQIDA..... 50

ADABIYOTSHUNOSLIK

6. **Dilorom SALOHİY**
NAVOIY LIRIKASIDA QADIMIY TURKIY SHE’RIYAT AN’ANALARI TAKOMILI..... 55
7. **Məsmə İSMAYILOVA**
AZƏRBAYCAN VƏ İNGİLİS FOLKLORUNDA OXŞAR CƏHƏTLƏR..... 62
8. **Aytən ABBASOVA**
ÖMƏR SEYFƏDDİNİN BƏDII NƏSRİNDƏ DÖVRÜN İCTIMAI-SIYASI SƏCIYYƏSİ..... 68
9. **Jumagul SUVONOVA**
ARBA’IN-HADITH AND POETICS OF TRADITIONS OF THE XXI CENTURY IN ALISHER NAVOI’S WORK..... 79

ADABIY ALOQALAR VA TARJIMASHUNOSLIK

10. **Bülent BAYRAM**
ZARIF BASHIRIYNING “O‘ZBEK ADABIYOTI” NOMLI ASARI: MAZMUN VA MUNOSABAT O‘RGANILISHI..... 85

TURK DUNYOSI GEOPOLITIKASI

11. Juliboy ELTAZAROV

BÜYÜK İPEK YOLUNDAKİ KÜLTÜRLER ARASI İLİŞKİLERİN ARACI OLARAK İPEK VE BAĖARAT.....	98
--	----

TURKIY TILLAR DIALEKTOLOGIYASI

12. Sevinc SADIQOVA

AZƏRBAYCAN DİLİ DİALEKT VƏ ŞİVƏLƏRİNDƏ İŞLƏNƏN ARXAİK LEKSİK VAHİDLƏRİN TÜRK DİLLƏRİNDƏ PARALELLƏRİ.....	108
--	-----

13. Shavkat MAHMADIYEV

TURKIYSHUNOSLIKKA OİD TADQIQOTLARDA DIALEKTAL BIRLIKLARNING O‘RGANILISH MASALALARI.....	117
---	-----

TURKIY XALQLARNING IJTIMOİY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

14. Кемал Явуз АТАМАН

İKKI ETAKÇI SAĖOBA: KUCAM İBN ABBOC VA ABY AYİOB AL-ANCOPIY ĖAMDA İKKI MUĞİM ŖAĖAR: CAMARĖAND VA İSTANBUL.....	122
--	-----

FOLKLORSHUNOSLIK

15. Ahmad RAHIMOV

O‘ZBEK XALQ DOSTONLARI LEKSİKASINING TARIXIY ASOSLARI.....	136
--	-----

16. Simuzər ƏLIYEVA

FOLKLOR NŪMUNƏLƏRİ ƏSASINDA LİRİK ƏSƏRLƏRİN İFADƏLİ OXUSUNUN TƏŞKİLİ.....	145
---	-----

YUBILYARLARIMIZ

SO‘Z DURLARIN TERMOQDIR İSHI.....	152
-----------------------------------	-----

BIZNING NASHRLARIMIZ

TEMURIYLAR SIVILIZATSIYASIGA DOIR IZLANISHLAR.....	154
--	-----

MAHMUD KOSHĖARIYNING “DEVONU LUG‘ATI-T-TURK” ASARIDAGI OLAMNING LISONIY MANZARASI.....	155
--	-----

O‘RXUN-YENISEY OBIDALARI MATNLARINI O‘QISH VA TRANSKRIPSIYA QILISH MUAMMOLARI.....	156
--	-----

AZIZ MUSHTARIY!

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma'rifiy, ilm-u fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o'tkazilgan sammitida ko'zda tutilgan o'zaro aloqalarni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida "Turkologik tadqiqotlar" xalqaro jurnali ta'sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e'lon qilishga mo'ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e'tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O'zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

B In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal, Samarkand State University named after Sharof Rashidov, "Turkological Studies" passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Semerkant Devlet Üniversitesi, uluslararası "Türkoloji Araştırmaları" dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организация Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. В журнале есть такие рубрики, как подиум редактора, исследования, научная информация, рецензия и признание, научная конференция, молодой исследователь, память, юбилей. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИИ

QUTLOV XATI

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 24-iyuldagi “Samarqand davlat universiteti faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 571-son Qarori, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni bilan tasdiqlangan O‘zbekiston Respublikasi oliy ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi hamda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 13-yanvardagi “Samarqand Davlat universiteti faoliyatini yanada takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-82-sonli Qarorida belgilangan vazifalar ijrosini bosqichma-bosqich ta‘minlash hamda turkiy dunyoning bebaho merosini saqlab qolish, uni chuqur o‘rganib, kelgusi avlodlarimizga bezavol yetkazish, “Turkiy sivilizatsiyaning yangi davri: umumiy taraqqiyot va farovonlik sari” shiori ostida yangi yuksalish bosqichida amalga oshiriladigan ilmiy izlanishlarni xalqaro sahnada namoyish etish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand Davlat universiteti Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti qoshida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta‘sis etildi.

Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi, Turk dunyosi tadqiqotlari, turkiy tillar dialektologiyasi, folklorshunoslik, qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik, adabiy aloqalar va tarjimashunoslik, turk dunyosi geopolitikasi sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini yoritish maqsadida chop etilishi ko‘zda tutilgan ushbu ilmiy jurnalni Oliy Attestatsiya Komissiyasi, “Scopus” va boshqa xalqaro ilmiy bazalarning ro‘yxatiga kiritish rejalashtirilgan. Jurnalda O‘zbekiston, shuningdek, AQSH, Turkiya va Ozarbayjon davlatlari olimlaridan iborat tahririyat kengashi shakllantirilgan. Jurnalda maqola va materiallar o‘zbek, turk va boshqa turkiy tillarda hamda rus, ingliz tillarida, bosma va elektron shaklda jamoatchilikka taqdim etiladi.

Ushbu jurnalning Turkiy dunyoda o‘zaro aloqalarni jadallashtirish bo‘yicha ishlab chiqilgan “Turkiy dunyo nigohi – 2040” konsepsiyasi, “Turkiy davlatlar tashkilotining besh yillik strategiyasi”ni amalga oshirish, eng asosiysi – tarixi, tili va madaniyati mushtarak bo‘lgan qardosh xalqlar va davlatlar o‘rtasidagi ilmiy hamkorlikni yuksak pog‘onaga olib chiqishga, 170 millionga yaqin aholi yashaydigan ulkan mintaqani o‘z ichiga olgan Turkiy Davlatlar Tashkiloti nufuzini yanada mustahkamlashga hamda mamlakatimizning xalqaro miqyosdagi imijini yuksaltirishga munosib hissa qo‘shishiga ishonamiz. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2022-yil 11-sentabrda Samarqandda bo‘lib o‘tgan Turkiy Davlatlar Tashkilotining Birinchi Sammitida ta‘kidlaganidek, “Bebaho ma‘naviy xazinani barcha a‘zo va kuzatuvchi davlatlar tillarida ham chop etsak, qardosh ellarimizni, avvalambor, yosh avlodlarimizni o‘zaro yaqinlashtirish uchun mustahkam zamin yaratgan bo‘lar edik”. Bu yo‘lda jurnal xodimlari hamda mualliflariga, uning dunyoning turli qismlaridagi o‘quvchilariga omad tilaymiz!

Prof. Dr. Rustam XALMURADOV,

*O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi
senatori,
Sharof Rashidov nomidagi
Samarqand Davlat universiteti rektori*

KUTLAMA MESAJI

Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 24 Temmuz 2018 tarihli "Semerkant Devlet Üniversitesi'nin faaliyetlerinin daha da iyileştirilmesine yönelik tedbirler hakkında"ki 571 sayılı, Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 8 Ekim 2019 tarihli PF-5847 sayılı Kararıyla onaylanan Özbekistan Cumhuriyeti yüksek öğretim sisteminin 2030 yılına kadar geliştirilmesi konsepti, Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 13 Ocak 2022 tarihli "Semerkant Devlet Üniversitesi'nin faaliyetlerini daha da geliştirmek için ek önlemler hakkında"ki PQ-82 sayılı Kararnamelerde belirtilen görevlerin adım adım uygulanması ve Türk dünyasının paha biçilmez mirasını korumak, incelemek ve gelecek nesillere aktarmak, Semerkant Devlet Üniversitesi "Türk medeniyetinde yeni bir dönem: ortak kalkınma ve refaha doğru" sloganıyla gelişmenin yeni aşamasında yürütülen bilimsel araştırmaları uluslararası sahnede sergilemek amacıyla Semerkant Devlet Üniversitesi bünyesindeki Türkoloji Araştırma Enstitüsünün bilimsel yayını olarak uluslararası "Türkoloji Araştırmaları" dergisi kurulmuştur.

Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi, Türk Dünyası araştırmaları, Türk Lehçeleri diyalektolojisi, Türk Dünyasının jeopolitiği, Folklor çalışmaları, Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları, Edebyat ilişkileri ve çeviri çalışmaları alanlarındaki bilimsel araştırmaların sonuçlarını öne çıkarmak amacıyla yayınlanmak üzere hazırlanmış bu derginin Özbekistan Yüksek Öğretim Kurulu, "Scopus" ve diğer uluslararası bilimsel veritabanları listesine dahil edilmesi planlanmaktadır. Derginin yayın kurulu Özbekistan, ABD, Türkiye ve Azerbaycanlı bilimadamlarından oluşmaktadır. Dergide yer alan yazı ve materyaller, Özbekçe, Türkçe ve diğer Türk dillerinin yanı sıra Rusça, İngilizce, basılı ve elektronik ortamda kamuoyuna sunulmaktadır.

Bu derginin, Türk Dünyasında karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen "Türk Dünyası Vizyonu – 2040" konseptinin ve "Türk Devletleri Teşkilatının Beş Yıllık Stratejisi"nin hayata geçirilmesi, en önemlisi ortak tarih, dil ve kültüre sahip kardeş halklar ile ülkeler arasındaki bilimsel işbirliğini daha üst düzeye taşımaya, 170 milyondan fazla nüfusuyla devasa bir coğrafyayı yayılmış Türk Devletleri Teşkilatı'nın etkisini daha da güçlendirmeye ve ülkemizin uluslararası düzeydeki imajının yükseltilmesine değerli bir katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Sn Cumhurbaşkanımız Şevket Mirziyayev'in 11 Eylül 2022 tarihinde Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı'nın 1. Zirvesi'nde belirttiği gibi, "Bu paha biçilmez manevi hazineyi tüm üye ve gözlemci devletlerin dillerinde yayınlarsak, başta genç nesillerimiz olmak üzere kardeş ülkelerimizi birbirine yakınlaştırmanın sağlam temellerini atmış oluruz". Bu yolda derginin ekibine ve yazarlarına olduğu kadar dünyanın farklı yerlerindeki okuyucularına da başarılar diliyoruz!

Prof. Dr. Rüstem HALMURADOV,

***Özbekistan Cumhuriyeti Yüksek Meclisi
Senatörü, Şeref Reşidov adına Semerkant
Devlet Üniversitesi Rektörü***

LETTER OF CONGRATULATION

In order to implement the tasks step-by-step specified in the Resolution No. 571 of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan dated July 24, 2018 “On measures to further improve the activities of Samarkand State University”, the concept of the development of the higher education system of the Republic of Uzbekistan until 2030, approved by the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan No. PF-5847 dated October 8, 2019, and in the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated January 13, 2022 “On additional measures to further improve the activities of Samarkand State University” PQ-82 and preserve the priceless heritage of the Turkic world, study it in depth and pass it on to our future generations, demonstrate scientific research on the international stage under the slogan “New Era of Turkish Civilization: Towards Common Development and Prosperity”, The international journal “Turkological Research” was established under the Turkology Research Institute of Samarkand State University named after Sharof Rashidov.

This scientific journal is intended to be published to highlight the results of scientific research in the fields of the history of socio-cultural relations of the Turkic peoples, research of the Turkic World, dialectology of Turkic languages, geopolitics of the Turkic World, folklore studies, comparative linguistics and literary studies, literary relations and translation studies. It is planned to include this scientific journal in the list of the Higher Attestation Commission, “Scopus” and other international scientific databases. The journal has an editorial board consisting of scientists from Uzbekistan, the USA, Turkey, and Azerbaijan. Articles and materials in the journal are presented to the public in Uzbek, Turkish, and other Turkic languages, as well as in Russian, and English, in printed and electronic forms.

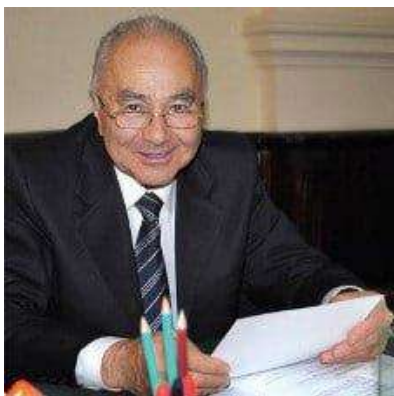
We believe that this journal will make a worthy contribution to raising the image of our country at the international level, implementation of the concept of “Turkic World View – 2040” developed for the acceleration of mutual relations in the Turkic world and “Five-year strategy of the Organization of Turkic States”, the most important thing is to bring the scientific cooperation between brotherly peoples and countries with a common history, language and culture to a higher level, and further strengthen the influence of the Organization of Turkic States, which includes a huge region with about 170 million inhabitants.

As our President Shavkat Mirziyoyev stated at the First Summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand on September 11, 2022, “If we publish this priceless spiritual treasure in the languages of all member and observer states, we would create a solid foundation for bringing our brotherly countries, especially our young generations closer to each other”. We wish good luck to the journal’s staff and authors, as well as its readers in different parts of the world!

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV,

Senator of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Rector of Samarkand State University named after Sharof Rashidov

ПРИВЕТСТВЕННОЕ ПИСЬМО

Согласно Постановлению Кабинета Министров Республики Узбекистан от 24 июля 2018 года № 571 “О мерах по дальнейшему совершенствованию деятельности Самаркандского государственного университета”, Концепции развития системы высшего образования Республики Узбекистан до 2030 года, утвержденная Указом Президента Республики Узбекистан от 8 октября 2019 года № ПФ-5847, и задаче, поставленной в постановлении Президента Республики Узбекистан от 13 января 2022 года № ПП-82 “О дополнительных мерах по дальнейшему совершенствованию деятельности Самаркандского государственного университета” под девизом “Новая эра

тюркской цивилизации: к общему прогрессу и процветанию”, с целью глубокого изучения и сохранения бесценного наследия тюркского мира, и чтобы безукоризненно передать его будущим поколениям, был учрежден международный журнал “Тюркологические исследования” при Научно-исследовательском институте Тюркологии Самаркандского государственного университета им.Шарафа Рашидова.

Данный научный журнал, планируется включить в базу Высшей аттестационной комиссии, “Scopus” и других международных научных изданий, который предназначен для освещения результатов научно-исследовательской работы в области истории социокультурных связей тюркских народов, диалектологии тюркских языков, фольклористики, сравнительного языкознания и литературоведения, литературных связей и переводоведения, геополитики тюркского мира. В журнале сформирован редакционный совет, состоящий из ученых Узбекистана, США, Турции и Азербайджана. Статьи и материалы журнала доступны общественности на узбекском, турецком и других тюркских языках, а также на русском, английском языках, в печатном и электронном виде.

Разработанная этим журналом концепция “Видение тюркского мира – 2040” для ускорения взаимоотношений в тюркском мире, реализации “Пятилетней стратегии Организации тюркских государств” – главное между братскими народами и стран с общей историей, языком и культурой. Надеемся, что она внесет достойный вклад в вывод научного сотрудничества на более высокий уровень, в дальнейшее укрепление авторитета Организации тюркских государств, включающей в себя огромный регион с населением около 170 млн. жителей, а также повышению имиджа нашей страны на международном уровне. Как отметил наш Президент Шавкат Мирзиёев на Первом Саммите Организации тюркских государств в Самарканде 11 сентября 2022 года: “Если бы мы напечатали бесценное духовное сокровище на языках всех государств-членов и наблюдателей, мы создали бы прочную основу для сближения наших братских народов и, прежде всего, нашего молодого поколения”. Удачи на этом пути сотрудникам и авторам журнала, его читателям из разных уголков мира!

Проф. Др. Рустам ХАЛМУРАДОВ,

Сенатор Олий Мажлиса Республики Узбекистан, ректор Самаркандского государственного университета имени Шарафа Рашидова

TÜRKÇE KÖKENLİ YAZI DİLLERİNİN ORTAKLAŞMASI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Prof. Dr. Ertuğrul YAMAN,
Ahi Evran Üniversitesi/Türkiye,
E-mail: eyaman60@gmail.com

ÖZET

Türk dili, tarihî dönemler itibariyle, çok geniş sahalara yayılmış bir dildir. Bu yayılma, son derece doğal yol ve yöntemlerle gerçekleşmiştir. Türkler nereye gitmişlerse, tabîi olarak dillerini de oraya götürmüşler ve şartlara göre, dillerine yaygınlık kazandırmışlardır. Türk dilinin bu yüksek gücü dikkate alınarak yapılacak iş, Türk dilinin birliği konusunda daha stratejik düşünerek bu yolda yeni plan ve politikalar üretmektir. Bu amaçla, Türk kültürünün öngördüğü değer ve davranışları esas almak kaydıyla Modern Dünya'nın metotlarıyla bir dil politikası üretmek ve yeni bir dil planlaması yapmak zorunluluğu vardır. Aynı kökten çıkmış olmalarına rağmen, az çok farklılaşan Türk dilinin kollarını korumak, geliştirmek, öğrenmek ve öğretmek hepimizin ana görevidir. Bir yandan bu kolları koruyup geliştirirken diğer yandan bütün Türk soylu toplulukların ortaklaşa yazı ve ilerleyen süreçte konuşma dili olarak kullanabileceği ortak bir dile hizmet edecek çalışmalar yapmak gerçek bir ihtiyaçtır. Nitekim, küreselleşen ve tektipleştirilen dünyada sadece kendi ülkesiyle ve küçük ölçekte kalan Türk yazı dilleri, zaman içinde eriyip kaybolma; yani, ölü dil olma tehlikesi ile karşı karşıya kalabilirler.

Anahtar kelimeler: Türkçe, Yazı Dilleri, Türki Diller, Dil Ortaklığı.

THOUGHTS ON THE COMBINATION OF TURKIC ORIGINAL WRITTEN LANGUAGES

Prof. Dr. Ertuğrul YAMAN,
Ahi Evran University/Türkiye,
E-mail: eyaman60@gmail.com

ANNOTATION

The Turkish language, as of historical periods, is a language that has spread over a wide area. This spread took place in extremely natural ways and methods. Wherever the Turks went, they naturally took their language there and, according to the conditions, they made their language widespread. Considering this high power of the Turkish language, the task to be done is to think more strategically about the unity of the Turkish language and to produce new plans and policies in this way. For this purpose, it is obligatory to produce a language policy with the methods of the Modern World and to make a new language planning, based on the values and behaviors envisaged by Turkish culture. It is the main duty of all of us to protect, develop, learn and teach the branches of the Turkish language, which differ more or less despite their origins from the same root. While preserving and developing these branches, it is a real need to carry out studies that will serve a common language that all Turkish noble communities can use as a written and spoken language in the future. As a matter of fact, Turkish written languages, which remain only with their own country and on a small scale in the globalizing and standardized world, do not dissolve in time; that is, they may be in danger of becoming a dead language.

Keywords: Turkish, Written Languages, Turkic Languages, Language Partnership.

МЫСЛИ О СОЧЕТАНИИ ТЮРКСКИХ ПИСЬМЕННЫХ ЯЗЫКОВ

Проф. Др. Эртугрул ЯМАН,

АННОТАЦИЯ

Турецкий язык, как и в исторические периоды, является языком, который распространился на обширной территории. Это распространение происходило исключительно естественными путями и методами. Куда бы ни пошли турки, они, естественно, взяли свой язык и, по условиям, сделали свой язык распространенным. Учитывая эту высокую силу турецкого языка, задача, которую необходимо решить, состоит в том, чтобы более стратегически мыслить о единстве турецкого языка и таким образом разрабатывать новые планы и политику. Для этого необходимо разработать языковую политику с использованием методов современного мира и разработать новое языковое планирование, основанное на ценностях и поведении, предусмотренных турецкой культурой. Наша главная обязанность – защищать, развивать, изучать и преподавать ветви турецкого языка, которые более или менее различаются, несмотря на то, что они произошли от одного корня. Сохраняя и развивая эти ветви, необходимо проводить исследования, которые послужат общему языку, который все турецкие дворянские общины смогут использовать в качестве письменного и разговорного языка в будущем. На самом деле тюркские письменные языки, которые остались только в своей стране и в небольшом масштабе в глобализирующемся и стандартизированном мире, со временем утеряны; то есть им может угрожать опасность стать мертвым языком.

Ключевые слова: турецкий язык, письменные языки, тюркские языки, языковое партнерство.

GİRİŞ

Dil Birliğinin Tarihi Kökenleri

Türkçe kökenli yazı dillerinin köken birliği konusunu, 8. yüzyıldaki Göktürk Bengü Taşları'na kadar indirmek mümkündür. Daha bu bengü taşlarda Türklerin kendi adlarını bırakıp Çince adlar almaya başladıklarından şikâyet edilmektedir: “Türk begler Türk atın ıtı. Tabgaçğı begler Tabgaç atın tutupan Tabgaç Kaganka körmüş” (Türk beyleri, Türk adını bıraktı. Çin'de bulunan Türk beyleri Çin adını alarak Çin Kağanı'na tâbî oldular) (Ergin, 1980).

Türkçe konusundaki ilk bilinçli çalışma, hiç şüphesiz, Kâşgarlı Mahmut'un meşhur sözlüğü Divânu Lûgât'it-Türk'tür. Kâşgarlı Mahmut, 11. yüzyılda Türk illerinin büyük bir kısmını gezmiş, onların dilleri, edebiyatları ve hayat tarzlarına dair pek çok malzeme toplamış olup Hakaniye, Oğuz, Kıpçak, Argu, Çiğil, Kençek ve Uygur lehçelerini bilmekteydi. Kâşgarlı Mahmut, eserinde Karluk, Yağma, Çiğil, Tuhsı, Argu, Yakabu, Basmıl, Kırgız, Tatar, Uygur, Kay, Çumul, Oğuz, Kıpçak (Kıfçak), Türkmen, Uğrak, Çaruk, Yemek, Başkurt, Peçenek, Bulgar, Suvar ve Kençek gibi çeşitli Türk boylarının adlarını bunların yaşadıkları yerleri de belirtir (Ülkütaşır, 1972).

Türklük biliminde, Divânü Lûgâtit-Türk'ün yazılış amacı, genellikle, Araplara Türkçe öğretmek amacıyla hazırlandığı şeklinde ifade edilir. Oysa, Kâşgarlı Mahmut'un asıl amacı, devrin hâkim kültür dili olan Arapça karşısında Türk dili ve Türk kültürünü koruma gayretidir. Nasıl ki Firdevsî Şehname'yi yazarak Fars dili ve kültürünü koruma altına almışsa, aynı şekilde Kâşgarlı da böylesine muhteşem bir eser yazarak Türk dili ve kültürünü kayıt altına almak amacıyla hareket etmiş olabilir (Atalay, 1939: XVII).

Türkler, Anadolu'ya girmelerinden sonra, bir süre, burada hazır buldukları Arapça ve Farsçayı kullanmışlardır. Bu durum ise, devletle milletin birbirlerine anlayamaması gibi bir sonuca götürmüştür. Bu olumsuz gidişi yerinde tespit eden Karamanoğlu Mehmet Bey, 1277'de şu meşhur fermanını yayınlamıştır: “Bu günden sonra, divânda, bârgâhta, mecliste, meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır” (Önder, 1996: 333).

Dilimize önem verilmemesinden yakınan Âşık Paşa ise, bu duygularını şöyle dile getirmiştir:

“Türk diline kimsene bakmaz idi
Türlere hergiz gönül akmaz idi
Türk dahi bilmez idi ol dilleri
İnce yolu ol ulu menzilleri” (Levend, 1972: 8).

Türk dilinin Farsçadan aşağı kalmadığı gibi, kendine has pek çok güzelliği ve inceliği bulunduğu örneklerle ortaya koyan Ali Şîr Nevâyî de Türk dilinin birliği ve zenginliği konusundaki önemli edebî şahsiyetlerden birisidir. Ali Şîr Nevâyî, ana dilini (Türk dilini), yolu dikenler ve taşlarla dolu denizin dibindeki incilere benzetir (Barutçu, 1996).

Ali Şîr Nevâyî, dilin millet hayatındaki rolünü çok iyi kavramış ve bu yönde eserler vermiş, ileri görüşlü bir düşünce adamıdır. Mantıku't-Tayr adlı eserinde geçen bir beytinde Türk diliyle yazmak suretiyle Türk milletini yekvücut hâline getirdiğini şöyle dile getirir:

“Türk nazmıda çü men tartıb alem,
Eyledim bu memleketni yekkalem” (Levend, 1968: 182).

Türk dili birliği konusunda en bilinçli ve başarılı hareket, hiç şüphesiz, İsmail Gaspıralı'ya aittir. Gaspıralı, Türk dünyasının “dilde, işde, fikirde birlik” ilkesiyle bütünleşebileceğini savunmuş ve bu yolda özellikle ortak dili ön planda tutmuştur. Yıllarca, büyük sıkıntılar içerisinde çıkardığı “Tercüman” gazetesıyla bu düşüncesini gerçekleştirmiştir. Gaspıralı İsmail'in bu düşünceleri, Türk dünyasının birleşmesi ve dil birliğinin sağlanması yolunda çok büyük roller üstlenmiştir. Çok güç şartlar altında çıkardığı “Tercüman” gazetesi yıllarca Türk dünyasının değişik bölgelerinde okunmuş, böylelikle de Gaspıralı İsmail'in hayal ve arzu ettiği Türk dünyasının “dilde, işde, fikirde birlik” yolunda büyük adımlar atılmıştır (Saray, 1993).

Türk dil birliğinin sağlanmasında, önemli isimlerden birisi de Azerbaycanlı öncü yazarlardan Mirza Fethali Ahundzade'dir. Ahundzade, 1857'den başlayarak özellikle alfabe konusunda birliğe götürecek çalışmalar yapmıştır (Şimşir, 1991). Yine, Azerbaycan'dan Hüseyinzade Ali Bey ve Hüseyin Cavid'in bu yönde önemli katkıları olmuştur.

Osmanlı Türkçesi gibi ağır bir dönemden sonra, dilde millileşme ve sadeleşme ile Türkiye Türkçesinin temellerinin atılmasında Ömer Seyfeddin ve Ziya Gökalp'in önemli katkıları olmuştur. Ömer Seyfeddin ve arkadaşları Selanik'te çıkarılmaya başlanan Genç Kalemler dergisinde ortaya konan Yeni Lisan Hareketi, dilimiz açısından çok önemli yerleşme ve millileşme yönelişlerinden birisidir (Öksüz, 1995). Ziya Gökalp'in Türkçülüğün Esasları adlı eserindeki Dilde Türkçülük bölümündeki 11 maddelik ilkeler de bu açıdan önem taşımaktadır (Gökalp, 1977).

Cumhuriyet sonrasında Türkiye'de dil meselelerine dikkatleri çeken diğer önemli bir isim de Sadri Maksudî Arsal'dır. Sadri Maksudî, “Türk Dili İçin” adlı eserini 1930 yılında yayımlar ve dille ilgili görüşlerini ortaya koyar. Aslen Kazanlı bir Türk olan Sadri Maksudî, hem İdil-Ural Türklüğünü hem Türkistan Türklüğünü hem de Türkiye Türklüğünü yakından tanımaktaydı. Bu sebeple bütün Türk dünyasının aslında tek bir Türk dilini kullandığını ortaya koymuş ve Türk edebî dilinin oluşturulmasını istemiştir. Düşünceleriyle Atatürk üzerinde de etkili olan Sadri

Maksudî, Türkiye’de düşünce olarak dil birliğinin temellerini atanlardan birisidir (Ercilasun, 2013: 237).

Türk dil birliğinin önemli basamaklarından birisi de 1926’te başlayıp 1940’a kadar devam eden Lâtin alfabesi dönemidir. Bu yıllar arasında, özellikle eski Sovyetler Birliği’ndeki Türk boylarının büyük bir kısmı Latin alfabesinin kabul etmesiyle dil ve yazı birliği yönünde çok önemli bir fırsat yakalanmış oldu. Ne yazık ki bu dönem pek fazla sürmemiş ve eski Sovyetler Birliği’ndeki Türkler, farklı farklı Kiril harfleri kabul etmek zorunda kalmışlardır.

1920’li yıllarda eski Sovyet Birliği’ndeki Türk boylarından bazılarının kademeli olarak Lâtin alfabesine geçmeleri, kendi aralarında yazı ve dil birliği oluşturulması amacına yönelikti. Bu karar 1926’da Bakü’de toplanan 1. Türkolojiya Kongresi’nde alınmıştı. Hatta, bu kongrede Lâtin alfabesinin bütün Türklerce kullanılmasının doğru olacağını söyleyen meşhur Türkolog Aleksandr N. Samoyloviç, bu düşüncesi sebebiyle, Stalin tarafından 1936’da Sibiryaya sürülmüştür (Eren, 1991). Atatürk, 1928’te Türkiye’de Lâtin harflerine geçerken biraz da Türk dünyasında yazı birliği amacını güdüyordu (Eren, 1991: 8).

1928’de Türkiye’de Lâtin harfli Türk alfabesi kabul edildiğinde diğer bazı Türk boyları da Lâtin alfabesini kullanmaktaydı. Türkiye’nin Lâtin alfabesini kabul etmesinin bir sebebi de uzakta kaldığımız kardeşlerimizle aramızdaki perdeyi kaldırmak ve bütün Türklerin birbirini kolayca okumalarını sağlamaktı. Ancak, ne yazık ki daha 1920’li yıllarda İlminski’nin fikirleri doğrultusunda eski Sovyetler Birliği içindeki Türkler ve diğer milletler için farklı alfabeler oluşturulmuştur. Bu yöntemle, aynı dilin farklı kollarını konuşan Türk boyları birbirlerini anlamayacak duruma getirildi. Böylece, Türk boyları arasına, dil ve alfabe engeli konulmuş oldu. Alfabe farklılıklarının diğer örtülü bir amacı da Rusçayı popüler bir dil konumuna getirmektir. Nitekim; ilerleyen yıllarda Rusça, iyi bir hayat sürmenin tek yolu hâline gelmiştir. Dil üzerinden yapılan bu yıldırma hareketi, ne yazık ki bazı kişiler üzerinde etkili olmuş, bu değişiklik bazılarının hayat tarzına ve düşünce mekanizmasına kadar yansımıştır.

Eski Sovyetler Birliği’ndeki Türk boylarının Lâtin alfabesini kullandıkları dönem pek uzun sürmemiştir. Sosyalist rejimin geleceği için tehlikeli görülen ve Türk dünyasında yakınlaşmayı hızlandıran bu süreç 1940’lı yılların hemen başlarında durdurulmuştur. Sovyet sisteminin baskıları yüzünden dil ve yazı birliği meselesi, uzun yıllar gündeme gelememiştir. Ana dili meselesi ancak 1980’li yıllarda tekrar Türk dünyasında ele alınmaya başlanmıştır. Ana dili edebiyata daha fazla konu olmuş ve bu konuda tartışmalar yapılmıştır. Bu konu özellikle Özbekistanlı, Kazakistanlı ve Kırgızistanlı aydınlar arasında ciddi anlamda tartışmaya açılmıştır (Koçar, 1991).

Türk dilinin birliği açısından 1990’lı yılların başı, dönüm noktalarından birisi olmuştur. Eski Sovyetlerin dağılması ve Türk kökenli Cumhuriyetlerin bağımsızlıklarını ilan etmeleriyle Türk dili için yeni bir imkânlar dünyası ortaya çıkmış oldu. Türk kültürü coğrafyası yeniden cazibe merkezi konumuna yükseldi. Diğer kültürel değerlerimizle birlikte ortak mirasımız Türk dili de gündemde yer tutmaya başladı.

Türk Dilinin Güncel Durumu

Türk dili, tarihsel geçmişte Balkanlar’dan Çin’e, Rusya’nın kuzeyinden Afrika’nın içlerine kadar uzanan geniş alanda, farklı yoğunluklarda lehçeler ve ağızlar hâlinde kullanılmıştır. Ünlü Macar bilgini H. Wambery’nin de belirttiği gibi, Türk dilini bilen bir kimse bu dille konuşa konuşa rahatlıkla Balkanlar’dan Çin’e kadar seyahat edebilir. Söz konusu alanda yaşayan Türkler, farklı devletler içinde, farklı konuşma biçimlerini geliştirmiş olsalar bile, hepsi de Türkçe konuşurlar. Bu bakımdan “Balkanlar’dan Çin’e kadar” ibaresi dilimiz için hâlen geçerlidir. Bu kadar geniş bir coğrafyaya yayılmış ve çok sayıda kola ayrılmış olan Türk dilini, ne kadar insanın konuştuğu

noktasında tam bir sayı vermek zordur. Çünkü, adı geçen bölgelerde yaşayan Türklerin bir kısmı bağımsız cumhuriyet, bir kısmı özerk cumhuriyet şeklinde yaşarken bazıları da diğer devletlerin ahalisi olarak hayatlarını sürdürmektedirler. Bundan dolayı kesin ve yeni rakamlar elde etmek bir hayli zordur. Ancak, tahminî olarak bugün dünya üzerinde yaşayan Türklerin toplam sayısının 200 milyonun üzerinde olduğunu rahatça söyleyebiliriz. Bu rakamı, 250 hatta 300 milyona kadar çıkaranlar da vardır. Ortalama bir söyleyişle, günümüzde 250 milyon civarında insan Türk dilinin kollarıyla konuşmaktadır, denebilir. Bu hâliyle Türk dili, dünyanın en çok konuşulan dilleri sıralamasında rahatlıkla ilk beşe girmektedir. Pratikte “Türkçe” denildiğinde, bütün Türklerin kullandığı genel Türk dilinin anlaşılması gerekir. Genellikle, pratik olarak Türkiye’de konuşulan dil için “Türkçe” terimi kullanılmaktadır. Oysa, Türkiye Türklerinin konuştuğu dilin adı Türkiye Türkçesidir ve genel anlamdaki Türk dilinin bir lehçesi yani, bir koludur.

Türk Dünyasında Ortak İletişim Dili

Türk devletlerinin kendi dillerinin devlet dili olarak kabul edilmesi, bağımsızlıkların kazanılması yolunda atılmış en önemli adımlardır. Özbekistan’da, Kazakistan’da, Kırgızistan’da, Türkmenistan’da ve Azerbaycan’da her bir genel Türk dilinin kolları olan ve her biri bağımsız ve gelişmiş bir yazı dili olan kendi dillerini devlet dili olarak kabul etmiş olmaları, son derece önemli adımlardır. Türk dilinin öz evlatları olan bu kolları geliştirmek, öğretmek ve yaşatmak takdire şayan çalışmalardır.

Gerek bu kolların korunması ve geliştirilmesi gerekse, küresel ölçekte Türk dilinin gücü konusunda söz sahibi olabilmek için, yukarıdan beri sözü edilen Türk dilinin güncel kollarının bileşkesi olan ortak bir iletişim dili oluşturulmalıdır. Bu amaçla öncelikle ulu ve kadim Türk dilinin güncel kolları karşılıklı olarak Türk soylular arasında öğrenilmeli ve öğretilmelidir. Ortak sanat, spor, kültür ve ticaret faaliyetlerini artmasıyla ortak Türk dili zaman içinde kendiliğinden oluşacaktır. Bunun için yapay zorlamalar yerine karşılıklı ilişkilerin güçlendirilmesi, edebî eser değişiminin hızlandırılması, sanatsal faaliyetlere ağırlık verilmesi gibi destekleyici unsurlardan yararlanılabilir.

Son yıllarda ise “Ortak Türkçe, Ortak dil” meselesi daha çok konuşulmayı başlanmıştır. Azerbaycan’da bu yönde çalışmalar hızlanmıştır. Özellikle, Agamusa Ahundov ve Nizamî Hudiyev’in bilimsel çalışmaları dikkate değerdir. Bu yöndeki çalışmaların belki de en önemlisi Özbekistan’da yapılmıştır. Bu konuda Özbekistan’da “Orta Türk Tilini Yaratış Muammaları” (Ortak Türkçeyi Oluşturma Meseleleri) adlı bir sempozyum düzenlenmiştir. 23-25 Haziran 1993 tarihleri arasında Taşkent’teki Özbekistan Medeniyet Camgarması (Özbekistan Kültür Vakfı) tarafından gerçekleştirilen sempozyuma Özbekistanlı bilim adamlarının yanı sıra, Kazak, Kırgız, Gagavuz, Azerbaycan ve Türkiyeli bilim adamları da katılmış ve ortak dille ilgili görüşlerini belirtmişlerdir. Bu nokta Özbekistanlı akademik Prof. Dr. K. H. Hanazarov’un soyadlarındaki Rusça “Ov, Ova, Ovna” eklerinin atılmasını ve en önemlisi Özbekistan’ın adının “Türkistan” şeklinde değiştirilmesini teklif etmiştir. Bu verimli sempozyumun tebliğ özetleri kitap hâlinde yayımlanmıştır. “Ortatürk Tilini Yaratış Muammaları” (Özbekistan Kültür Vakfı. Bahtiyar Kerimov, Şaahmet Mutalov, Ertuğrul Yaman, Taşkent 1993). “Orta Türk Tili” adını taşıyan kitapçık tarafımızdan Türkiye Türkçesine aktarılarak yayınlanmıştır (Kerimov, 1996: 190).

Türk Dilinin Yüksek Gücü ve Dil Planlaması Stratejileri

Türk dili, tarihî dönemler itibariyle, çok geniş sahalara yayılmış bir dildir. Bu yayılma, son derece doğal yol ve yöntemlerle gerçekleşmiştir. Türkler nereye gitmişlerse, tabîi olarak dillerini de oraya götürmüşler ve şartlara göre, dillerine yaygınlık kazandırmışlardır. Ancak, Türkler, gittikleri hiçbir yerde dillerini zorla öğretmek gibi baskıcı bir tavra da girmemişlerdir. Kültür

coğrafyamız, en doğal şekliyle aynı zamanda dil coğrafyamızı da oluşturmuştur. Dolayısıyla Türkçenin tarihî yayılma alanları günümüzdekinden çok daha geniştir.

Türk dilinin bu yüksek gücü dikkate alınarak yapılacak iş, Türk dilinin birliği konusunda daha stratejik düşünerek bu yolda yeni plan ve politikalar üretmektir. Bu amaçla, Türk kültürünün öngördüğü değer ve davranışları esas almak kaydıyla Modern Dünya'nın metotlarıyla bir dil politikası üretmek ve yeni bir dil planlaması yapmak zorunluluğu vardır.

Ortak Dil Stratejileri

Ülkeler arasındaki ilişkiler, çoğunlukla devlet yöneticilerinin yaklaşımlarıyla biçimlenmektedir. Bu bağlamda, dil alanındaki gelişme ve ilerlemeler, her şeyden önce Türk soylu ülkelerin yöneticilerinin bakış açıları ve yaklaşımlarıyla doğru orantılıdır. Yukarıdaki genel stratejiler uygulamaya konduktan sonra, dil konusunda daha özel yaklaşım ve stratejiler de devreye sokulabilir. Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Türk dilinin bütün kolları, ortak Türk kültürü üzerine kuruludur. Bu sağlam temeli güçlendirmek ve kültür coğrafyamızda ortak edebî mirası ve ortak değerleri vurgulamak gerekir.

2. Türk dilinin çok sayıdaki kollarının temel söz varlığı aynıdır. Farklı kelimeler ve kalıplar yeni zamanlarda ortaya çıkmıştır. Türk dilinin kök birliği ile ilgili çalışmalar daha fazla teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

3. Dünya'da Türk dilinin hak ettiği yeri alabilmesi için ayrı ayrı kollar hâlinde varlığını sürdüren Türk dilinin ortak bir iletişim dilinde birleşmesi gerekir. Türkçenin birliği düşüncesi, yukarıda sayılan kurumlarca bir özel amaç olarak göz önünde tutulmalı, bu yönde yapılacak çalışmalara zemin hazırlanmalıdır.

4. Bir yandan varsayılan bu ortak iletişim dili, kökleri ortak olan yazı dillerinin kültürel ortaklığına dayandırılırken; yaşayan Türk yazı dillerinin özgünlüğü ve mirası korunmalıdır.

5. Ortak iletişim dili; öncelikle toplantı, konferans ve bilgi şölenlerinin iletişim dili olarak kullanılmalıdır.

6. Yeni türetilen terimlerde ve kelimelerde ortak hareket edilmesi amaca hizmet edebilir.

7. Ortaklığa giden yolda doğal ilişkiler esastır. Bu bağlamda Türk dilinin kökenleri Türkistan coğrafyasında olduğu için yönümüzü kültür coğrafyalarımıza çevirmek durumundayız.

8. Birleşen Türk dilinin dünya ölçeğinde itibar görmesinin en doğal yolu ticarettir. Karşılıklı ticaret yapanlar, dillerini de öğrenmek isterler. Ticaret dili öğretir, öğrenilen diller de ticaretin kapsam ve potansiyelini artırır.

9. Medya sınır tanımaz. Bu bağlamda özellikle diziler aracılığıyla Türk dili, Dünya ölçeğinde yaygınlaştırılabilir. Medya kuruluşları, Türk dilinin yaygınlaştırılmasını en önemli hedeflerden birisi olarak kabul etmelidirler.

10. Türk dili, dünya üzerindeki bütün kültür coğrafyamız için artık yalnızca bir kültürel değer değil; aynı zamanda ekonomik bir güçtür.

Türk dünyasında Türk dilinde birlik gerçekleşirse, bu aynı zamanda işte (ekonomide) birlik anlamına gelir. Düşünceler birleşirse, dil de birleşir; dil birleşirse, iş de birleşir. Böylesi olumlu bir sonuç ise, hem bölge ülkeleri hem de Türk dünyası için yararlı ve kazançlıdır.

Sonuç ve Değerlendirme

Günümüz dünyasında uluslararası ve bölgesel ilişkiler, çok daha hızlı ve rasyonel yürütülmektedir. Bu bağlamda, eski dönemlerin emperyalist idealleri geçersiz kalmıştır. Yapılacak iş, yerel, bölgesel ve küresel ölçekte daha işlevsel ve stratejik düşünceler üretmek ve akılcı adımlar atmaktır. Öncelikle bölgesel bağlamda düşünüldüğünde, Türk dili ve komşu diller arasındaki öğrenme-öğretme ilişkilerinin karşılıklı olarak artırılması; rekabet yerine güç birliği, çatışma

yerine uzlaşma anlayışı esas alınmalıdır. Güncel koşullarda dil meselesi sadece dil, anlaşma ve iletişim meselesi değil, aynı zamanda ekonomik bir güç, stratejik bir araç ve uluslararası potansiyel bir dayanışma konusudur. Bu yaklaşım esas alındığında, diller; bölgesel ve küresel ölçekte dostluk, huzur ve barışın da teminatı olabilirler.

Türk dilinin her bir kolu ve her bir konuşucusu bizler için son derece değerli ve önemlidir. Aynı kökten çıkmış olmalarına rağmen, az çok farklılaşan Türk dilinin kollarını korumak, geliştirmek, öğrenmek ve öğretmek hepimizin ana görevidir. Bir yandan bu kolları koruyup geliştirirken diğer yandan bütün Türk soylu toplulukların ortaklaşa yazı ve ilerleyen süreçte konuşma dili olarak kullanabileceği ortak bir dile hizmet edecek çalışmalar yapmak gerçek bir ihtiyaçtır. Nitekim, küreselleşen ve tektipleştirilen dünyada sadece kendi ülkesiyle ve küçük ölçekte kalan Türk yazı dilleri, zaman içinde eriyip kaybolma; yani, ölü dil olma tehlikesi ile karşı karşıya kalabilirler. Bir yandan her bir kolu özgün şekliyle muhafaza ederken diğer yandan ortaklaşmak ve yabancılara dil öğretimini bu ortak dil üzerinden yürütmek, günümüz şartlarında artık bir keyfiyet değil, bir zarurettir! Tek tek yok olmamak için toptan birleşerek mücadele etmek, dilimizin ve milletimizin geleceğiyle ilgili hayati bir konudur.

Iqtiboslar/Чочки/References

1. Atalay Besim. Divanü Lugatit-Türk Tercümesi, I.Cilt. – Ankara: TDK yay., 1939, s. XVII.
2. Barutçu Sema. Muhakemetü'l-Lugateyn. – Ankara: TDK Yay., 1996.
3. Ercilasun Ahmet Bican. Türkçede Birlik. – Ankara: Akçağ Yay., 2013.
4. Ergin Muharrem. Orhun Abideleri. – İstanbul, 1980.
5. Gökalp Ziya. Türkçülüğün Esasları. – İstanbul: Kadro Yay., 1977.
6. Kerimov Bahtiyar, Mutalov Şaahmet. “Orta Türk Tili” (Aktaran: Dr. Ertuğrul Yaman) // Bilig Dergisi, Sayı 3, Güz 1996, 190. s.
7. Koçar Çağatay. Türkistan ile İlgili Makaleler. – Ankara: Kültür Bak., 1991.
8. Levend Agah Sırrı. Ali Şir Nevaî, IV.cilt. – Ankara: TDK Yay., 1968. s.182.
9. Levend Agah Sırrı. Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri. – Ankara: TDK Yay., 1972, s. 8.
10. Öksüz Yusuf Ziya. Türkçenin Sadeleşme Tarihi Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi. – Ankara: TDK Yay., 1995.
11. Önder Mehmet. “Karamanoğulları'nın Türk Diline Fermanındaki Gerçekler” Uluslar Arası Türk Dili Kongresi. – Ankara, 1996, s. 333.
12. Saray Mehmet. Türk dünyasında Dil ve Kültür Birliği. – İstanbul, 1993.
13. Şimşir Bilâl N. Azerbaycan'da Türk Alfabeti Tarihçe. – Ankara: TDK. Yay., 1991.
14. Ülkütaşır M. Şakir. Büyük Türk Dilcisi Kâşgarlı Mahmut. 2. Baskı. – Ankara: TDK Yay., 1972.

YUBILYARLARIMIZ

SO‘Z DURLARIN TERMOQDIR ISHI...

Taniqli o‘zbek leksikolog va dialektolog olimi filologiya fanlari doktori, Davlat tilida ish yuritish va malaka oshirish markazining Samarqand bo‘lim rahbari hamda Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti o‘zbek tili va adabiyoti kafedrasida professori Murodqosim Bolbekovich ABDIYEV shu yil 5-sentabrda 60 yoshga to‘ladi.

Murodqosim Bolbekovich Abdiyev 1963-yil 5-sentabrda Jizzax viloyati G‘allaorol tumanida tug‘ilgan. 1985-yilda Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti tamomlab, bir muddat Samarqand pedagogika bilim yurtida ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi bo‘lib ishladi. Uning 1987-yildan to shu kungacha bo‘lgan faoliyati Alisher Navoiy (hozirda Sharof Rashidov) nomidagi Samarqand davlat universiteti bilan bog‘liq. U universitetdagi ish faoliyatni taniqli tilshunos, ustoz professor Xudoyberdi Doniyorovning taklifi bilan u kishi tomonidan SamDUda tashkil etilgan “O‘zbek shevalari va folklorini tadqiq etish” laboratoriyasida laborantlikdan boshlab, o‘qituvchi, katta o‘qituvchi, dotsent, professor, fakultet dekani singari lavozimlarda ishladi.

1999-2002-yillarda esa O‘zRFA Samarqand bo‘limida doktoranturani ham o‘tadi. 2019-yilda Turkiyaning Firat universiteti qardosh turkiy lahjalari va adabiyotlari kafedrasida malaka oshirgan. 2020-yildan hozirga qadar Davlat tilida ish yuritish va malaka oshirish markazining Samarqand bo‘limi rahbari hamda SamDU o‘zbek tili va adabiyoti kafedrasida professori lavozimlarida faoliyat yuritib kelmoqda.

Ustoz 1991-yilda “O‘zbek tilida shaxs nomlarining affiksial usul bilan yasalishi” mavzusida nomzodlik, 2005- yilda “Sohaviy leksikaning sistem tahlili (Samarqand viloyati kasb-hunarlarini materiallari asosida) mavzusida doktorlik dissertatsiyalarini muvaffaqiyatli himoya qilgan.

Domla tilshunoslikning so‘z yasalishi, terminologiya, dialektologiya, etnografiya, nutq madaniyati singari sohalarida barakali tadqiqotlar yaratganligini alohida qayd etish lozim. Uning “Sohaviy leksikaning sistem tahlili muammolari” (Toshkent, 2004); “Kasb-korni ifodalovchi shaxs nomlarining yasalish asoslari” (Toshkent, 2015); “Kasb-hunar leksemalarining yasalish masalalari” (Turkiya, 2019) singari monografiyalari va ko‘plab ilmiy maqolalari bunga yaqqol dalil bo‘la oladi.

Ustoz tilshunoslikning muhim tarmoqlaridan biri bo‘lgan nutq madaniyati masalalari bilan ham jiddiy shug‘ulanib keladi. Talabalar nutqi nutq odobi, adabiy til me‘yorlari singari masalarga bag‘ishlangan bir qator turkum aqolalari bilan bir qatorda, “O‘qituvchining nutq madaniyati” (Samarqand, 2012), “Nutq madaniyati” (Toshkent, 2014, hamkorlikda) singari o‘quv qo‘llanmalari muallifi ham hisoblanadi.

Dialektologiya va turkiy tillarni o‘rganish va ularni asrash singari masalalar domlaning doimiy diqqat markazida bo‘lib kelmoqda. Uning o‘zbek shevalariga bag‘ishlangan bir qator monografik xarakterdagi maqolalari hamda “Turkiy tilli xalqlar lingvogeografiyasi” (Toshkent, 2023) risolasi mavjud. Domla jamoatchilik asosida vazirlik huzurida tashkil etilgan “O‘zbek shevashunosligi” markazi raisi o‘rinbosari va muvofiqlashtirish kengash a‘zosi sifatida ham faoliyat olib bormoqda.

Domlaning lug‘atshunoslikka doir “Atamalar lug‘ati” (Samarqand, 1992), “Ruscha-o‘zbekcha lingvistik terminlarning qisqacha lug‘ati” (Samarqand, 2010), “Novvoylik terminlarining izohli lug‘ati” (Toshkent, 2023), “Kulolchilik terminlari izohli lug‘ati” (Toshkent, 2023) singari kitoblari terminologiyamiz taraqqiyotiga munosib hissa bo‘lib qo‘shildi.

Shuningdek, domla ayni paytda 1-442105872 raqamli “Kimyo atamaları izohli lug‘atini yaratish” nomli davlat granti loyihasi ijrochisi sifatida ham ham faol ishtirok etmoqda.

Prof. M.Abdiyevning shu paytgacha 300 ga yaqin ilmiy va ilmiy-uslubiy maqolalari nashr etilgan bolib, ular respublikamiz bilan bir qatorda, Rossiya, Ukraina, Avstriya, Turkiya, Hindiston, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Tojikiston singari davlatlarning ilmiy jurnallari hamda ularda o‘tkazilgan xalqaro ilmiy konferensiya materiallarida chop etilgan.

Prof. M.Abdiyev yosh, iqtidorli tadqiqotchilarga ustozlik qilib, hozirgacha uning rahbarligida o‘nga yaqin tadqiqotchi falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasini yoqlagan. U SamDU, QarDU, JizDPU huzuridagi filologiya fanlari bo‘yicha ilmiy daraja beruvchi Ilmiy kengashlar a‘zosi.

U 2020- yilda “Ma’naviyat fidoyisi” ko‘krak nishonini, 2022-yilda Davlat tilini oq‘itishda samaradorlikka erishganligi uchun Vazirlar Mahkamasi Faxriy yorlig‘ini olishga sazovor bo‘lgan.

“Turkologik tadqiqotlar” jurnali jamoasi 40 yildir so‘z durlarini terishni o‘ziga kasb qilib olgan muhtaram turkolog va leksikolog olimimizni tavalludining 60 yilligi bilan qizg‘in qutlab, unga uzoq umr va yangi ilmiy-ijodiy muvaffaqiyatlar tilab qoladi.

BIZNING NASHRLARIMIZ

TEMURIYLAR SIVILIZATSIYASIGA DOIR IZLANISHLAR

Tombuloğlu, Tuba. Temuriylar sivilizatsiyasiga doir izlanishlar. – Samarqand: SamDU nashri, 2023. – 232 bet. ISBN: 978-9943-9250-0-7.

Amir Temur va temuriylar tamadduni, nafaqat, turkiy xalqlar va Islom dunyosida, balki dunyo xalqlari tarixi va madaniyatida muhim oʻrin tutadi. Shu bois asrlar mobaynida dunyo olimlari temuriylar davrining barcha jihatlarini juda katta qiziqish bilan ilmiy tadqiq qilib kelmoqda. Bu borada Yevropa, Osiyo va Amerika

qitʼasi olimlari bilan bir qatorda, Turkiya ilmiy muassassalar va olimlarining olib borayotgan ilmiy ishlari diqqatga savovordir. Jumladan, eng nufusli universitetlardan biri boʻlmish Anqara Yildirim Boyazid universiteti professori, tarix fanlari doktori Tuba Tombuloğlu tomonidan yillar davomida Amir Temur va temuriylar davri madaniyati, sanʼati, kitobat va kutubxonalari, saltanatda shaxshoda va malikalari oʻrni, bu davrda ayollarning roli va ular tomonidan amalga oshirilgan ishlar haqida koʻplab maqolalar eʼlon qilib kelinmoqda. Bu tamaddun haqidagi har qanday mujda oʻzbek olimlari va kitobxoniga zarur boʻlganligi uchun Turkologiya ilmiy tadqiqot instituti xodimlari tomonidan olimaning 10ta maqolasi oʻzbek tiliga tarjima qilinib, "Temuriylar sivilizatsiyasiga doir izlanishlar" alohida kitob holida nashr qilindi. Kitobda "Boysungʻur kutubxonasi", "Temuriylar davlatida taʼlim", "Sulton Shohruh davrida Hirot iqtisodiyoti", "Temuriylar davlatida ayol va uning oʻrni" kabi maqolalar oʻrin olgan. Maskur nashr Amir Temur va temuriylar davri ijtimoiy-madaniy hayoti, kitob, kutubxona va taʼlim, iqtisodiy holati va diplomatiyasi oid izlanishlar olib borayotgan tadqiqotchilarga, shuningdek, bu davr tamadduni tarixiga qiziquvchi keng kitobxon ommasiga moʻljallangan. Ushbu kitob filologiya fanlari doktori, professor Joʻliboy Eltazarov masʼul muharrirligida SamDU tahririy-nashriyot boʻlimi tomonidan 2023-yil chop etildi.

MAHMUD KOSHG‘ARIYNING “DEVONU LUG‘ATI-T-TURK” ASARIDAGI OLAMNING LISONIY MANZARASI

Boynazarov Zokir. Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘ati-t-turk” asaridagi olamning lisoniy manzarasi. – Samarqand: SamDU nashri, 2023. – 152 bet. ISBN: 978-9943-9808-0-8.

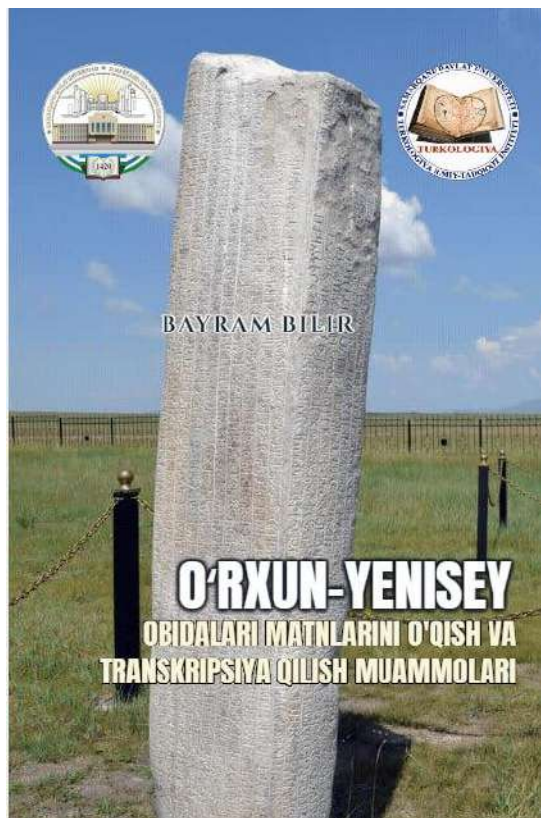
IX-XI asrlarda kechgan Birinchi Renessans davrida turkiy xalqlarning taraqqiy etgan ilmu fani va yuksak madaniyati dunyo sivilizatsiyasida o‘ziga xos o‘rin egallaydi. Jumladan, o‘sha davrda ijod qilgan buyuk mutafakkir olim Mahmud Koshg‘ariy shaxsi va uning bizgacha yetib kelgan “Devonu lug‘ati-t-turk” asari muhim o‘rin tutadi. Ushbu noyob lingvomadniy obidani zamonaviy tahlil metodlar asosida tadqiq qilish bugungi kun uchun dolzarb ahamiyat kasb etadi. Bu borada Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Turkologiya ilmiy tadqiqot instituti olib borilayotgan ilmiy ishlarning samarasi sifarida filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori Zokir Boynazarov tomonidan “Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘ati-t-turk” asaridagi olamning lisoniy manzarasi” nomli monografiyasi nashr qilindi.

Mazkur monografiya antroposentrik paradigma tamoyillariga tayanib to‘ng‘ich turkologimiz Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘ati-t-turk” asarida ifodalangan “inson”, “go‘zallik”, “sog‘lik”, “turarjoy” hamda bolalar dunyosining lisoniy manzarasiga oid konseptlarni lingvomadaniy va lingvokognitiv metodlar asosida tadqiq qilishga bag‘ishlangan. Monografiya til materialini zamonaviy tilshunoslikning lingvomadaniy va lingvokognitiv aspektlari tadqiqiga hamda millat va til tarixi, xususan, Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘ati-t-turk” asariga qiziquvchi ilmiy izlanuvchilar, magistr va doktoranrlarga mo‘ljallangan. Monografiya filologiya fanlari doktori, professor Jo‘liboy Eltazarov mas‘ul muharrirligida SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi tomonidan 2023-yil chop etildi.

O‘RXUN-YENISEY OBIDALARI MATNLARINI O‘QISH VA TRANSKRIPSIYA QILISH MUAMMOLARI

Bilir Bayram. O‘rxun-yenisey obidalari matnlarini o‘qish va transkripsiya qilish muammolari. – Samarqand: SamDU nashri, 2023. – 178 bet. ISBN: 978-9943-9808-2-2.

O‘zbek tilshunosligida transkripsiya masalasi tadqiq qilish doimo dolzarb ahamiyat kasb etib kelgan. O‘tgan asrning 90-yillariga qadar olib borilgan tadqiqotlarda, qadimiy manbalarni o‘qib-o‘rganish va xorijiy til ta‘limida kirill yozuviga asoslangan transkripsiyadan foydalanilgan. Bugungi kunda xalqaro talablar me‘yorida, XFA asosida yaratilgan, o‘zbek tili tabiatiga mos transkripsiya ega bo‘lish zaruriyati mavjud. Turkologiya ilmiy tadqiqot instituti o‘qituvchisi, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori Bayram Bilirning “O‘rxun-Yenisey obidalari matnlarini o‘qish va transkripsiya qilish muammolari” nomli monografiyasi ana shu zaruriyat talabi asosida yozilgan. O‘zbek va jahon tilshunosligida barcha turkiy til va lahjalar uchun bobo til ekanligi e‘tirof etilgan O‘rxun-Yenisey yozuvlari va uning matnlarini ilmiy o‘rganishga bag‘ishlangan ushbu monografiyada, bitigtosh matnlarini o‘qish va yozish uchun zarur bo‘lgan transkripsiya masalasi tadqiq qilingan. Jahonning yigirma uchdan ziyod tilshunos

olimlarining O‘rxun yozuvini talqin qilgan transkripsiyalari o‘zaro qiyosan o‘rganilgan, o‘xshash va farqliliklari aniqlangan hamda XFA (IPA) asosida muqobil transkripsiya yaratish lozimligi tahlil qilingan. Tadqiqotdan “Tilshunoslik nazariyasi”, “Qadimgi turkiy til”, “O‘zbek tili tarixi”, “O‘zbek tilshunosligi tarixi”, “Dialektologiya” kabi fanlardan qo‘shimcha o‘quv va ilmiy adabiyot sifatida foydalanish mumkin. Til tarixi, qadimgi yozma obidalar, sheva va lahjalar bilan qiziquvchi tadqiqotchilarga, oliy o‘quv yurtlari magistr, doktoront, tilshunos-o‘qituvchilarga mo‘ljallangan monografiya filologiya fanlari doktori, professor Eltazarov Jo‘liboy Danaboyevich mas‘ul muharrirligida SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi tomonidan 2023-yil chop etildi.

BULLETIN OF THE INTERNATIONAL JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES IN THE FOLLOWING AREAS:

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,

Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiyal

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://samdu.uz/en/pages/Turkology>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

1. The article is presented on 8-10 pages;
2. Article structure:
  1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
  2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
  3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone and e-mail address of the author (authors) are indicated in full.
  4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
  5. At the beginning of each article, there should be an annotation in Uzbek, Russian and English.
  6. The abstract should be no more than 120-150 words.
  7. At the bottom of the abstract, 7-10 key words should be given that illuminate the content of the article.
  8. The article should be prepared in the following form:
    - a) Introduction;
    - b) Main part;
    - c) Results and Discussions;
    - d) Conclusions;
    - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
    - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
    - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
3. The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
4. Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
5. Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
6. Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALNING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma’rifiy, ilm- fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o‘tkazilgan sammitida ko‘zda tutilgan o‘zaro aloqalarni jadallashtirish bo‘yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “**Turkologik tadqiqotlar**” xalqaro jurnali ta’sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e’lon qilishga mo’ljallangan. Jurnalda *muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e’tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz* kabi ruknlar mavjud. O‘zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

JURNAL QUIYIDAGI YO‘NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi;
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari;
- ✓ Turkiy tillar dialektologiyasi;
- ✓ Turk dunyosi geopolitikasi;
- ✓ Folklorshunoslik;
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoshlik;
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O'zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi Turkologiya
ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Elektron pocha:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://samdu.uz/uz/pages/Turkology>

MAQOLALARGA QO'YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
  1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o'ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,15 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
  2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to'liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
  3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o'qish) joylari, viloyat, respublika, telefoni va e-mail adresi to'liq keltirilishi kerak.
  4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo'lishi lozim.
  5. Har bir maqola boshida o'zbek, rus va ingliz tillarida annotatsiya bo'lishi lozim.
  6. Annotatsiya 120-150 so'zdan ko'p bo'lmagan shaklda bo'lishi kerak.
  7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so'zlar keltirilishi kerak.
  8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
    - a) Kirish (Introduction);
    - b) Asosiy qism (Main part);
    - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
    - d) Xulosalar (Conclusions);
    - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
    - f) Havola(snokalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo'minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
    - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o'rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Maqolada keltirilgan ma'lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko'chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas'uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

БЮЛЛЕТЕНЬ МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА "ТУРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ"

В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ НАПРАВЛЕНИЯМ:

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар, 15,
город Самарканд, Узбекистан,

Научно-исследовательский институт
Тюркологии при Самаркандском
Государственном Университете имени
Шарофа Рашидова

Телефон:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://samdu.uz/ru/pages/Turkology>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
  1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и снизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа А4.
  2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
  3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, телефон и адрес электронной почты автора(ов) должны быть указаны полностью.
  4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
  5. В начале каждой статьи должна быть аннотация на узбекском, русском и английском языках.
  6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
  7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
  8. Статья должна быть подготовлена в виде:
    - a) Вступление (Introduction);
    - b) Основная часть (Main part);
    - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
    - d) Выводы (Conclusions);
    - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
    - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
    - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекондованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf Reşidov
adına Semerkant Devlet Üniversitesine
bağlı Türkoloji Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://samdu.uz/uz/pages/Turkology>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
  1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütün olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
  2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
  3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon ve e-posta adresi eksiksiz olarak verilmeli.
  4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
  5. Her makalenin başında Özbekçe, Rusça ve İngilizce özet bulunmalıdır.
  6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
  7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
  8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
    - a) Giriş (Introduction);
    - b) Ana bölüm (Main part);
    - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
    - d) Sonuçlar (Conclusions);
    - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
    - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
    - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
- Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
- Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
- Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
- Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir: Prof. J.Eltazarov
Musahhih: N. Choriyev
Texnik muharrir: R. Shokirov

ISSN 2992-9229 <https://turkologiya.samdu.uz/>

2023-yil 23-iyulda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.
2023-yil 04-avgustda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.
Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.
Offset qog‘ozi. Shartli bosma tabog‘i – 10,25.
Adadi 30 nusxa. Buyurtma № 576

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.
140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

